vlaamse onderwijsraad

ADVIES

9 november 2010

RLLL-RLLL-MDR-ADV-004

Advies over de tijdelijke projecten in het deeltijds kunstonderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies naar aanleiding van de eindrapporten van de werkgroepen 'leerlingen met speciale noden in het deeltijds kunstonderwijs' en 'afstemming tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen en muzische vorming'

1 Situering

In afwachting van een nieuw decreet over het deeltijds kunstonderwijs, waarvan de ingangsdatum gepland is op 1 september 2013, heeft de overheid via onderwijsdecreet XX die tijdelijke projecten verlengd die in de lijn liggen van de vernieuwingen die zij beoogt met het nieuwe decreet. Zonder dit initiatief zou een deel van die projecten aflopen op 31 augustus 2010 en een ander deel op 31 augustus 2011. Nu lopen de tijdelijke projecten meteen door tot 31 augustus 2013.

In zijn advies over het voorontwerp van onderwijsdecreet XX, stelde de Vlor dat dit initiatief terecht is.[1] Zonder deze verlenging zou er een lacune ontstaan van twee of drie schooljaren. De betrokken leerlingen zouden hun opleiding moeten onderbreken en de opgebouwde expertise zou verloren gaan.

Om de aanbevelingen uit de eindrapporten van de werkgroepen 'leerlingen met speciale noden in het deeltijds kunstonderwijs' en 'afstemming tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen en muzische vorming' te kunnen uittesten op het terrein, krijgt de Vlaamse Regering de machtiging om, indien nodig de oorspronkelijke voorwaarden voor die twee reeksen van projecten te wijzigen. Die wijzigingen moet dan wel later bekrachtigd worden bij decreet.

De Vlor stelde in hogervermeld advies dat hij niet kan aanvaarden dat de overheid voorwaarden in het decreet opneemt, waarvan zij zelf nog niet weet hoe die er zouden kunnen uitzien en waarover de raad ook geen advies heeft kunnen uitbrengen. Op het ogenblik van het advies over het decreet dat deze voorwaarden zal bekrachtigen, zullen zij immers al geïmplementeerd zijn in de betrokken instellingen.

De Vlor vroeg daarom de kans te krijgen om een advies uit te brengen zodra de minister beschikt over de eindrapporten en de bijhorende aanbevelingen (1 mei 2010). Als uit die eindrapporten blijkt dat er bijsturingen nodig zijn, dan kunnen die volgens de Vlor pas ingaan op 1 september 2011. Op die manier is er voldoende tijd voor de overheid om te consulteren en voor de instellingen om zich voor te bereiden op de nieuwe situatie. De Vlor is tevreden dat de decreetgever op zijn vraag is ingegaan en de timing zo heeft aangepast dat de raad de eindrapporten kan bespreken.

Op 3 juni 2010 stelde de overheid de eindrapporten voor aan het brede veld.

De commissie Deeltijds Kunstonderwijs bereidde het ontwerpadvies voor op 29 juni en 21 september 2010, onder het voorzitterschap van mw. Hilde Quix en dhr. Philippe Vanderschaeghe (OVSG).Het ontwerpadvies werd vervolgens besproken in de Raad Basisonderwijs (6/10), in de commissies Buitengewoon basisonderwijs en Buitengewoon Secundair Onderwijs (beide op

[1] VLOR-ALGEMENE RAAD, *Advies over onderwijsdecreet XX*. 11 maart 2010.

14/10) en in de commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen (6/10). De commissie DKO finaliseerde het advies op 15 oktober 2010.

Het advies heeft betrekking op de beleidsaanbevelingen van de werkgroepen zoals geformuleerd in beide rapporten.

De Raad Levenslang en Levensbreed Leren keurde op 9 november 2010 onderstaand advies met eenparigheid van stemmen goed. Er waren 16 stemgerechtigde leden aanwezig.

2 Tijdelijke projecten leerlingen met speciale noden

2.1 Regelgeving

Het decreet van 10 juli 2008 houdende enkele dringende maatregelen voor het deeltijds kunstonderwijs geeft een opsomming van de tijdelijke projecten voor leerlingen met speciale noden in het deeltijds kunstonderwijs:[2]

- ortho-agogische muzikale vorming in de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans van Beringen, de Gemeentelijke Academie voor Muziek en Woord van Grimbergen en de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans van Lokeren;
- aangepaste beeldende vorming in de Academie Noord van Brasschaat, de Stedelijke Academie voor Beeldende Kunsten van Eeklo, de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Kortrijk, de Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunst van Mol, de Stedelijke Academie voor Beeldende Kunsten van Turnhout; de Stedelijke Academie voor Beeldende Kunst 'Kunstacademie De Lei' van Leuven en de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Hasselt;
- inclusief muziekonderricht in de Gemeentelijke Muziek- en Woordacademie van Wijnegem.

Hetzelfde decreet bepaalt voorts dat de instellingen die deze projecten inrichten, deelnemen aan een werkgroep die in samenspraak met externe deskundigen de aanpassingen van de leeromgeving ten behoeve van leerlingen met speciale behoeften in een kunstopleiding systematisch inventariseert. Aanpassingen zijn afhankelijk van de onderwijsbehoeften van de doelgroep en hebben betrekking op (1)° het pedagogisch handelen van de leerkracht, (2)° de ontwikkeling van het leertraject en (3)° het inrichten van de leeromgeving. Die werkgroep diende op 1 mei 2010 een eindrapport in[3], conform het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009[4].

---

[2] Decreet betreffende het onderwijs XX, art. IV.7, 2°.

[3] *Hand in hand voor verbreding. Rapport van de werkgroep Deeltijds kunstonderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften*.

[4] Besluit van de Vlaamse Regering van 24 JULI 2009 betreffende de oprichting van de werkgroepen 'leerlingen met speciale noden in het deeltijds kunstonderwijs' en 'afstemming tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen en muzische vorming'.

2.2 Reflecties bij de beleidsaanbevelingen[5]

2.2.1 De academie als leeromgeving?

Volgens de raad moet het uitgangspunt zijn dat jongeren en volwassenen met specifieke onderwijsbehoeften op een volwaardige manier deeltijds kunstonderwijs kunnen volgen als zij dit wensen.

De overheid en de instellingen hebben hier een gedeelde verantwoordelijkheid:

- De instellingen moeten werk maken van het uitbouwen van een geïntegreerd ondersteuningsbeleid en binnen hun team voldoende draagvlak en draagkracht creëren om leerlingen – jongeren zowel als volwassenen – volwaardig te laten participeren aan hun onderwijsaanbod. Dit vergt van de instellingen inspanningen op het vlak van visie-ontwikkeling, instellingscultuur en de bereidheid om de leeromgeving zowel materieel als pedagogisch-didactisch desgevallend aan te passen;
- De overheid moet er zich van bewust zijn dat zo'n benadering ook de nodige middelen veronderstelt.
  In dit verband vraagt de raad zich af met welke middelen eventuele aanpassingen aan de infrastructuur moeten verwezenlijkt worden, vermits er voor de infrastructuur van de instellingen DKO geen afzonderlijke overheids-/Agionmiddelen gegenereerd worden en herhaalt hij zijn vraag om dit te herbekijken.[6] De raad wijst erop dat de aanbeveling om redelijke aanpassingen uit te voeren niet los kan gezien worden van het ruimere debat over middelen voor infrastructuur voor het DKO.

Een aangepast DKO-aanbod hoeft evenwel niet noodzakelijk binnen de klasmuren van een academie te worden georganiseerd. De raad pleit ervoor om mogelijkheden tot samenwerking te onderzoeken met reeds bestaande voorzieningen in onderwijs – zoals het buitengewoon basis- en secundair onderwijs - en welzijn. De raad meent dat er binnen het spectrum van voorzieningen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en voor volwassenen met functiebeperkingen, heel wat expertise is en raadt de overheid aan te onderzoeken of die expertise niet beter kan worden ontsloten voor het deeltijds kunstonderwijs dan vandaag het geval is.

2.2.2 Ondersteuningsleraar?

De raad meent dat het realiseren van een geïntegreerd ondersteuningsbeleid een zaak is van het hele instellingsteam, en niet kan beperkt worden tot een figuur als de ondersteuningsleraar. De raad pleit voor de professionalisering van alle betrokken personeelsleden en voor navorming zowel op individueel als op teamniveau. Er moet immers voldoende expertise over het buitengewoon onderwijs aanwezig zijn in het DKO. Bovendien pleit de raad voor professionalisering op het niveau van de pedagogische begeleidingsdiensten.

Het DKO is ook vragende partij voor overleg met het netwerk rond de leerling. Dit netwerk zal verschillend zijn naargelang het om jongeren dan wel om volwassenen gaat. Tot op heden is dit overleg quasi onbestaande, en zijn er veel vragen over welke informatie al dan niet mag doorgegeven of opgevraagd worden rekening houdend met de privacy-wetgeving. De raad wijst

---

[5] Deel 4 in het rapport Hand in hand voor verbreding (blz. 52-54).
[6] VLOR-ALGEMENE RAAD, *Advies over de uitdagingen met betrekking tot de onderwijsinfrastructuur*. 29 april 2010. Blz. 10.

erop dat het succesvol werken met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften afhankelijk is van de informatie waarover de DKO-instelling kan beschikken.

2.2.3 Flexibiliteit en verantwoording?

De raad merkt in het DKO een spanningsveld tussen het enerzijds het opleiden tot experts in een muzisch domein en anderzijds aandacht hebben voor het plezier beleven aan muzische activiteiten. Er zijn niet alleen fysieke drempels, maar ook pedagogische drempels. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in de DKO-instelling integreren is volgens de raad een complex proces dat van de teams een flexibele benadering vergt. De raad vraagt voor de academies de nodige ruimte in de regelgeving om een aangepast aanbod voor leerlingen met functiebeperkingen te kunnen ontwikkelen. Voor de raad is het evenwel nog niet duidelijk hoe de overheid die nood aan flexibiliteit in inhoud en organisatie zal verzoenen met de noodzakelijke verantwoording van de middelen.

2.2.4 Nood aan onderzoek

De raad raadt de overheid aan te onderzoeken hoe groot de potentiële doelgroep van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften voor het DKO is. Kan het aantal zorgleerlingen in het leerplichtonderwijs (gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs) bijvoorbeeld een indicatie zijn? Welke zijn hun verwachtingen ten aanzien van het DKO? En hoe kan de grootte van de potentiële doelgroep van volwassenen geraamd worden? Hoe kan naar hun verwachtingen worden gepeild? De raad meent dat een adequaat beleid ten aanzien van welke doelgroep dan ook niet mogelijk is zonder gedegen kennis over de grootte en de verwachtingen van die doelgroep.

3 Afstemming tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone leerlingen en tijdelijke projecten muzische vorming

3.1 Regelgeving

3.1.1 Tijdelijke projecten Regionale netwerken voor expertise-uitwisseling inzake kunst- en cultuureducatie tussen deeltijds kunstonderwijs en kleuter- en leerplichtonderwijs

Het decreet van 10 juli 2008 houdende enkele dringende maatregelen voor het deeltijds kunstonderwijs geeft een opsomming van de tijdelijke projecten muzische vorming, nu tijdelijke projecten “regionale netwerken voor expertise-uitwisseling inzake kunst- en cultuureducatie tussen deeltijds kunstonderwijs en kleuter- en leerplichtonderwijs” genoemd:[7]

- de Stedelijke Academie voor Podiumkunsten van Aalst;
- de Gemeentelijke Academie voor Muziek, Woordkunst en Dans van Hamme;
- de Gemeentelijke Academie voor Muziek en Woord van Hemiksem;
- de Stedelijke Muziekacademie van Izegem;
- het Stedelijk Conservatorium van Kortrijk;

[7] Decreet betreffende het onderwijs XX, art. IV.8.

- de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Kortrijk;
- de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans van Lier;
- de Gemeentelijke Academie voor Muziek en Woord van Schoten;
- de Gemeentelijke Muziekacademie van Sint-Agatha-Berchem;
- de Haspengouwse Academie voor Muziek, Woord en Dans van Sint-Truiden;
- de Haspengouwse Academie voor Beeldende Kunsten van Sint-Truiden;
- de Academie Regio Tienen Muziek, Woord en Dans;
- de Stedelijke Academie voor Beeldende Kunst 'Armand Knaepen' van Tienen.

Hetzelfde decreet verplicht de betrokken instellingen voor deeltijds kunstonderwijs en basisscholen om deel te nemen aan een werkgroep die zal onderzoeken hoe de tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone leerlingen en muzische vorming via een complementaire werking een structureel netwerk kunnen vormen. Dat netwerk beoogt de expertise-uitwisseling met betrekking tot kunst- en cultuureducatie tussen instellingen voor deeltijds kunstonderwijs, basisscholen en andere partners. De expertise-uitwisseling kan geoperationaliseerd worden als (1) de vorming van individuele leerkrachte, (2) de visieontwikkeling in de school in haar geheel. Die werkgroep diende op 1 mei 2010 een eindrapport in,[8] conform het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009[9].

Hogervermeld decreet stelt ook dat de voorwaarden zoals bekrachtigd in artikel 19 van het decreet van 9 december 2005 betreffende de organisatie van tijdelijke projecten in het onderwijs, van toepassing blijven.[10]

3.1.2 Tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen

Voor de tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen, stelt het decreet van 10 juli 2008 houdende enkele dringende maatregelen voor het deeltijds kunstonderwijs dat de bepalingen, vermeld in hoofdstuk VIII van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen en in het besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2006 betreffende tijdelijke projecten inzake kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen, van toepassing blijven.

De bepalingen van het decreet van 28 juni 2002 hebben betrekking op:

- De doelstelling van de projecten, namelijk (1) het zelfbeeld bevorderen bij leerlingen met een risico op schoolse achterstand, (2) de cultuurcompetentie bij deze doelgroep verhogen en (3) de betrokkenheid van de buurt en de ouders bij de school te vergroten;
- De wijze waarop deze doelstelling wordt verwezenlijkt, namelijk door (1) een artistieke begeleiding van de betrokken minderjarigen door kunstenaars; en/of (2) de professionalisering van leerkrachten van een school voor basisonderwijs of secundair onderwijs inzake de integratie van muzische vorming in een interculturele schoolomgeving;

---

[8] *Hand in hand voor kunsteducatie. Rapport van de regionale werkgroepen kunstinitiatie-muzische vorming.*

[9] Besluit van de Vlaamse Regering van 24 JULI 2009 betreffende de oprichting van de werkgroepen 'leerlingen met speciale noden in het deeltijds kunstonderwijs' en 'afstemming tijdelijke projecten kunstinitiatie voor kansarme en/of allochtone minderjarigen en muzische vorming'.

[10] Artikel 19 van het decreet van 9 december 2005 verwijst naar de respectieve organisatiebesluiten Muziek, woordkunst, dans en Beeldende kunst, die bepalingen bevatten aangaande de organisatie van tijdelijke projecten de voorwaarden waaronder leerlingen financierbaar/subsidieerbaar zijn.

en/of (3) de organisatie van een kunstinitiatie die nauw aansluit bij de leefwereld van de betrokken minderjarigen;
- De modaliteiten betreffende de ondersteuning en de toekenning daarvan in het kader van een samenwerkingsovereenkomst tussen scholen voor basis- of secundair onderwijs en alle hierna vermelde partners : (1) een instelling voor deeltijds kunstonderwijs; (2) een erkende professionele culturele organisatie; (3) een buurtgerichte organisatie;
- De evaluatie van de projecten door de onderwijsinspectie.

De bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2006 hebben betrekking op

- de toekenning en aanwending van de ondersteuning en van de middelen daartoe;
- de organisatie van de projecten;
- zelfevaluatie en effectmeting.

3.2 Reflecties bij de beleidsaanbevelingen[11]

3.2.1 Voorafgaandelijke bemerking

De raad stelt vast dat in de beleidsaanbevelingen niets wordt gezegd over de mate waarin de projecten kunstinitiatie de in het decreet van 2002 vooropgestelde doelstellingen realiseren. In welke mate slagen deze projecten erin het zelfbeeld te bevorderen bij leerlingen met een risico op schoolse achterstand, de cultuurcompetentie bij deze doelgroep te verhogen en /of de betrokkenheid van de buurt en de ouders bij de school te vergroten.

3.2.2 Partners in de samenwerking

De raad gaat ervan uit dat in al deze tijdelijke projecten wordt samengewerkt tussen instellingen voor deeltijds kunstonderwijs en basisscholen en eventuele andere partners. De raad vindt het jammer dat in het rapport geen nominatief overzicht is opgenomen van de basisscholen en desgevallend de andere partners die in de projecten betrokken zijn.

In de tijdelijke projecten wordt voornamelijk samengewerkt met het lager onderwijs. In theorie kunnen ook het kleuteronderwijs en zelfs het secundair onderwijs met het deeltijds kunstonderwijs samenwerken. Hoewel de raad in principe ook positief staat tegenover mogelijke samenwerking met kleuter- en secundair onderwijs, is er tot op heden quasi uitsluitend ervaring opgedaan inzake samenwerking met het basisonderwijs.

3.2.3 Effectiviteit van de samenwerking

De tijdelijke projecten zijn historisch gezien ontstaan vanuit de bevindingen van de onderwijsinspectie over de realisatie van de ontwikkelingsdoelen muzische vorming in het basisonderwijs. Basisscholen kregen daarom de kans een beroep te doen op professionals uit andere sectoren, waaronder het deeltijds kunstonderwijs. Om organisatorische redenen werd geopteerd voor een wisselwerking: terwijl de leerkracht basisonderwijs bijkomende vorming volgt

[11] Deel 3 in *Hand in hand voor kunsteducatie* (blz. 40-43).

in het deeltijds kunstonderwijs, neemt een kunstenaar (bijv. een leerkracht van het deeltijds kunstonderwijs) de klas van de leraar basisonderwijs over.

Uit effectmetingen blijkt dat die wisselwerking slechts gedeeltelijk vruchten afwerpt: de professionalisering van de leraar basisonderwijs blijkt het meeste doorwerking te hebben, terwijl er weinig aanwijzingen zijn dat de komst van een kunstenaar in de basisschool een blijvend effect heeft.[12]

De lokale samenwerkingsverbanden zouden zich meer moeten richten op kansarme leerlingen, zodanig dat ieder kind, inclusief de kansarme of allochtone kinderen, de vruchten van die samenwerking kunnen plukken.

3.2.4 Professionalisering van leraren

De raad meent dat het belang van de initiële lerarenopleidingen niet voldoende kan benadrukt worden. Naast de initiële opleiding, is er ook navorming en verdere professionalisering wenselijk.

3.2.5 Netwerken of structuren?

Het decreet bepaalt dat de werkgroep moet onderzoeken hoe de projecten tot een structureel netwerk kunnen komen. De raad stelt zich vragen bij de opportuniteit om de samenwerking structureel te maken en vindt dat 'structureel' alleszins niet kan betekenen dat partners verplicht worden in een samenwerking te stappen. Samenwerking moet gebeuren op vrijwillige basis.

De raad stelt zich ook vragen bij de haalbaarheid van een eventuele veralgemening van de samenwerkingsverbanden waarmee in de tijdelijke projecten wordt geëxperimenteerd. Het deeltijds kunstonderwijs heeft bijvoorbeeld niet de capaciteit om alle basisscholen te bedienen. De navorming van leraren is nu niet de kernopdracht van het deeltijds kunstonderwijs, maar het deeltijds kunstonderwijs wenst in de toekomst wel een bevoorrechte partner te zijn in de navorming van leraren.

De raad wees in een vorig advies ook op de initiatieven die zelforganisaties nemen om een vrijetijdsaanbod voor hun doelgroepen te ontwikkelen. In die organisaties is een grote en rijke verscheidenheid te vinden op het vlak van kunst- en cultuuraanbod, en ook hier pleitte de raad voor samenwerkingsverbanden die vrijwillig, lokaal en contextgebonden kunnen tot stand komen.[13]

Monique De Ridder
secretaris

Gunther Degroote
voorzitter

---

[12] WIM SMET, *Effectmeting tijdelijk project muzische vorming deeltijds kunstonderwijs*. Mei 2007.
[13] VLOR-ALGEMENE RAAD, *Advies over het rapport Verbreding/Verdieping – perspectieven voor inhoudelijke vernieuwing van het deeltijds kunstonderwijs*. 25 juni 2009. Blz. 8.